بەڕێزان : خەونێکی گەورە بوو بۆ هەموو تاکێکی کوردی و هەموو ئینسانێکی ئازادیخواز، کە ئەمڕۆ سەدام حسێن و دارودەستەکەی لە بەرانبەر دادگا ڕاگیراون بەتۆمەتی ئەنفال و کیمیابارانکردنی کورد .

چەند دانیشتنێک لەو دادگاییکردنە بەڕێوەچووە، گەشبینی دوێنێی شەقامی کوردی بە ڕەهەندی دادگاییکردنەکە ڕوو لەکزییە. هەست دەکرێ هۆلی دادگا بۆتە یەکلایکردنەوەی کێشە سیاسییەکان نەک وەرگرتنی مافی قوربانی لە جەلاد ، ئەمانەو کۆمەڵێ سەرنجی تر ئەمڕۆ بوونەتە باسو خواسێکی هەنووکەیی شەقامی کوردی ، بۆیە ئێمەش وەک دەنگەکان بە پێویستمان زانی بەم چەند پرسیارەی لای خوارەوە لە دەرگایی کۆمەڵێ لە ڕۆشنبیران و نووسەرانمان بدەین .

دەستەی بەڕێوەبردنی دەنگەکان
September 06
www.dengekan.com

عەبدوڵڵا مەحمود

1-دادگای باڵای تاوانەکانی عێراق تا چەند پێوەرو گونجاوە بۆ دادگایی کردنی تاوانباران و کۆکوژی کورد.

عبدالله مەحمود: بێگومان ڕاپێچکردنی سەدام حسێن و سەرەتاوانبارانی تری بەعس بۆ بەردەم دادگا، خواستی هەموو خەڵکی عێراقو ناوچەکەو دنیای پێشکەوتنخوازە، بەتایبەتیش خواستێکی ڕەوای خەڵکی کوردستان و هەموو ئەو ئینسانانەیە کە شاهیدی دڕندەیی و هەوسارپچڕاوی ڕژێمی بەعس و سەرەتاوانبارەکانی بوون.

لەناو هەموو ئەو تاوانکاریانەدا کە ڕژێمی بەعس دەستی بۆ بردووە، بەکارهێنانی چەکی کۆکوژی کیمیایی و ئەنفال، دووتاوانکاری کەم وێنەو زۆر زەقی مێژووی مرۆڤایەتین.

دادگایی کردنی ڕژێمی بەعس و سەرەتاوانبارانی وەکو سەدام حسین و هاوکارەکانی لەپەیوەند بە کارەساتی ئەنفال و بەکارهێنانی چەکی کیمیایی، بەر لەوەی ئەرکی دادگایەکی وڵاتی بێت، ئەرکی دادگایەکی نێودەوڵەتی یە. بەکارهێنانی چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتی، سازکردنی دادگای نێودەوڵەتی دەکاتە پێداویستیەکی لەدواخستن نەهاتوو بۆ دادگایی کردنی بەکاربەرانی ئەم چەکانە.

بۆیە وەرێخستنی دادگایەکی وڵاتی یان دەوڵەتی و لۆکاڵی بۆ دادگاییکردنی تاوانبارانی بەکاربەرانی چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتی جێگای ڕامان و پرسیارگەلێکی زۆرە، بەتایبەتیش بۆ وڵاتێك کەداگیرکراوەو هەرچی تیاشیدا پێکهێنراوە هەرلەلایەن هێزی داگیرکەرەوە ڕێکخراوەو مۆری تەئیدی لێدراوە.

بەڕاستی ئینسان ئەگەر گیرۆدەی تەعەسوبی عاتفی و ئەخلاقی، یان بەرژەوەندخوازی کێشمەکێشی لایەنە قەومی و دینیەکان و دیمەنە فێزەونەکانی کارکردو پەیامیان نەبێت، بەسادەیی دەتوانێت بڵێت دادگای باڵای تاوانەکانی عێراق، بەرلەوەی دادگای باڵای وولاتێك بێت،بەرلەوەی پێکهاتەیەکی یاسایی بێت، بەرلەوەی جێگایەك بێت بۆ دادگاییکردنی تاوانباران، سەکۆیەکە بۆ داپۆشینی لەئارادانەبونی هیچ یاسایەك و و هیچ پێکهاتەیەکی یاسایی.

دادگا لە عێراقی ئێستادا، لەژێرسایەی داگیرکاری و لەناودڵی بەیەکدادانی میلیشیایی و شەڕی هەموو ڕۆژەدا، تەنها دەتوانێت دیمەنێك لەململانێ ی نێوان لایەنە قەومی ودینی و تایفی و میلیشیاکانیان نیشان بدات.

ڕاستیەکەی من پێم وایە ئەم دادگایە کە ناوی دادگای باڵای تاوانەکانی عێراقە، نەك هەر هەڵگری هیچ پێوانەیەکی یاسایی نییە، نەك هەر گونجاو نییە، نەك هەرسەکۆیەك نییە بۆ دادگاییکردنی جنگ بەخوێنەکانی بەعس و تاوانبارانی تر، بەڵکە بەهەموو پێوانەیەك ئەم دادگایە دادگایەکی سیاسی یە، سیاسی یە بەومانایەی کە هیچ سەربەخۆیەکی نییە، سیاسی یە

بەومانایەی لەسەر بنەمای ئئتیلافی هێزە قەومی و دینی و تایفییەکانی عیراق و لەهدنەی ئەم هێزانەدا مۆری لێدراوە، سیاسی یە بەومانایەی کەئەم دادگایە لەدەورەی پۆل بریمەرو بەبڕیاڕی ئەمریکا دانراوە، سیاسی یە بەومانایەی لەدرێژەی داگیرکاریدا و لەفەزایەکی میلتاریستدا، رێکخراوە. سیاسی یە بەومانایەی کە سەرئەنجام دەیەوێت ڕاستیە شاراوەکانی پشتی دادگاکە دێزەبەدەرخۆنە بکات.

ئەو ڕاستی یە تالانەی کۆمەڵگای عێراقی لەخوێناوی کوشتاری تایفی و دینیدا غەرق کردووەو هەڕەشەی شەڕی قەومیش لەئارادایە، دادگاو ئەوانەی کەبڕیارە تاوانبارانی ئەنفال و کیمیاباران دادگایی بکەن، بەتایبەتیش ئەمریکا کەئەم دادگایەیەی لەدرێژەی درێژەدان بەداگیرکاریدا سازداوە، خۆی یەکێکە لەڕیزی پێشەوەی ئەو وولاتانەی کە چەکی بایەلۆژی و ناوکی چ لە فێتنام و چ لە هێرۆشیما بەکارهێناوەو بەسەدەها هەزار ئینسانی لە چرکە ساتێکدا تواندۆتەوەو ژینگەو شوێنی ژیانیانی کردوە بەخۆڵەمێش.

لەدنیای ئەمرۆدا جگە لەکۆمەڵێك هێزی ڕەش و خاوەنی فایل ڕەشی مێژوویی ، هیچ کەسی تر ناتوانێ جەلادی سەدەهاو ملیونەها ئینسان وەکو ڕزگارکەر تەماشا بکات، کەس ناتوانێت بەکارهێنەرانی چەکی بایەلۆژیی و ناوکی، وەکو دادوەر و دڵسوتاو قبوڵبکات.

بەکورتیەکەی ئەو دادگاییەی ئێستا بۆ سەرەتاوانبارنی بەعس ڕێکخراوە لەجێگای ئەوەی دادگایەکی سەربەخۆی وولاتێك و دەوڵەتێك بێت و لەسەر بریاروئیرادەی دانیشتوانی خەڵکی عێراق چواچێوەی پێدرابێتەوە، دادگای دەستی داگیرکاری و ئەو هێزە ڕەشانەیە کە لەماوەی زیاتر لە 3 ساڵی ڕابردوودا، وبەو دەسەڵاتە میلیشایی و دژی یاساییەی هەیانە خەریکن ڕووی تاوانبارانی بەردەم دادگای باڵای تاوانەکانی عێراق سپی دەکەنەوە.

بەهەموو ئەو ڕاستایانەوە دەکرێت بڵێین ئەمە بەرلەوەی داگایەك بێت بۆ تاوانبارن، دادگای هێزە ڕەشەکانی عێراقە، بۆ دادگایی کردنی خەڵکی بێتاوانی عێراق و شاردنەوەی تاوانەکانی تاوانبارانی ئێستای کۆمەڵگای عێراق. ئەوتاوانبارنەی لەدەرەوەی قەفەزی زیندانەکانن گەورەترین زیندانیان بۆ خەڵکی عێراق هەڵخستووەو لەناوئەوزیندانەدا خەڵکی لەسەر بنەمای دین و تایفە، زمانی قسەکردن و ناو ، کەلتور.......قەسابی دەکەن.

بەهەموو ئەوڕاستیانەوە ئەم دادگایە نەك گونجاونییە بۆ دادگاییکردنی تاوانباران، بەڵکو هاوکات بەوپێ یەی کە دادوەرەکان" قازییەکان" و دادگاکە وسیستەمی بەڕێوەچونی دادگاکە لەڕووی حقوقی یەوە سەربەخۆنییە لەدەسەڵاتی تەنفیزی. دادگایەکی نایاسایی یەو ناتوانێت دادگایەکی یاسایی بێت بۆ دادگایی کردنی تاوانباران.

ڕاستی ئەوەیە کە کۆنترۆڵبەدەستانەی ئەم دادگایە خۆشیان تاوانبارن و دەبێ لەپاڵ سەرەتاوانبارنی بەعس بدرێنە دادگایەکی سەربەخۆ، کە هەم دادوەرەکان و هەم دادگاکە بەتەواوەتی لە سیستەم ودەسەڵاتی قەزایی لەباری حقوقی یەوە جیابن.

2-پرۆسەی دادگاییەکە چۆن دەگوزەرێ و تا چەند تەبایە لەگەڵ خواستی جەماوەری کوردستان و سکاڵای زیان لێکەوتووان.

عبدالله مەحمود: هەرچاودێرێکی بە ئینساف و ڕاستەقینە، سەیری پرۆسەی دادگایی کردنەکە بکات دەزانێت ڕەوتێك کە بەسەر پرۆسەی دادگاکەدا زاڵە هەرگیز خواستی خەڵکی کوردستان و سکاڵای زیان لێکەوتوان عەکس ناکاتەوە.

بەر لەهەموو شت ئەو ڕاستییەی کە قازی و دادگاکە دەبێ جیابن لە پرۆسەی لێکۆڵینەوەو لێپرسینەوە، بوونی نییە. ئینسان لەیەکەم نیگادا تێکەڵاوی قازی و دادگا لەگەڵ پروسەی لێکۆڵێنەوەو لێپرسینەوە دەرك دەکات. لەکاتێکدا بێلایەنی دادگا و قازیەکان لەدەسەڵاتی تەنفیزی یەکێکە لەپایەکانی هەردادگایەکی مونسیفانە. هاوکات مامەڵەی دادگا لەگەڵ سکاڵاکارەکان و پرسیارگەلێك کە لەسکاڵاکاران دەکرێت، تادەگات بە وەڵامی سکاڵاکاران و گێرانەوەی ڕوداوەکان، هیچیان ڕەوالێکی ئاساییان نییە، چ دادگاو و قازیەکان و چ سکاڵاکاران بەتەواوەتی تێکەڵی تەوژمی سیاسی وورووژاندنی لە پێشدان. بۆنمونە

یەکەم: تاوانبارن لەقەفەزی دادگادا سەرحاڵترو لەدۆخێکی باشتردا دەردەکەون، تا سکاڵاکاران و زیانلێکەوتوان. بەمانایەکی تر جەلاد لەقوربانی زیاتر خۆی بەخاوەن حەق نیشانئەدات. و ئینسان کاتێك بەگشتی سکاڵاکاران دەبینێ، هەست دەکات

تاوانباران حەقیان خوراوەو سکالاکاران تاوانبارن، ئەم حاڵەتەش بەرهەمی ئەو فەزاو هەلومەرجە سیاسی یە کە بەسەر دادگاو پرۆسەی بەڕێوەچونی دادگاکەدا زاڵە.

وەختێك خەڵکی عێراق بەگشتی، ئاکامی کارنامەو داگیرکاری ئەمریکا لەعێراقدا دەبینن، وە بەچاوی خۆیان ڕۆژانە درندەیی و هەوسارپچڕاوی حزب و لایەنە قەومی و دینی و تایفیەکان دەبینن، دادگا بۆیان لەسیناریۆیەکی گاڵتەجارانە زیاتر هیچی تر نییە، خەڵك دەپرسێت کێ کێ دادگایی دەکات؟

هەر ئەم واقعیەتەشە وای کردووە سەرانی تاوانباری بەعس لەدادگادا خۆیان بەخاوەن حەق نیشانبدەن و گاڵتەبکەن بەدادگاو لەوەش واوەتر لەناوهۆڵی دادگاوە پەیامی خۆیان بە لایەنگرانیان بدەن و ختابی سیاسی پەخش بکەنەوە.

بێگومان لەدادگایەکی ئاوادا کە ئەمریکای داگیرکەر لەعێراقدا کۆدی هەموو شتێکی بەدەستە، ئەگەر سەدام حسێن و تاوانبارانی تر بڕیای لەسێدارەدان یان بڕیاری زیندانی ئەبەدیان بەسەرا بسەپێنرێت، ئەوا سەدام حسێن و سەرانی تاوانباری تری، ئەبنە قارەمانی مێژووی بۆ ناسیونالیزمی عەرەب لەهەموو دنیای عەرەبدا.

دووەم: دادگا شوینیکە بۆ نمایشی سیاسی، نەك دەرخستنی حەقیقەتەکانی کارەساتی ئەنفال، لەیەکەم دانیشتنی دادگاوە تائێستا ئەوەی زۆرڕۆشنە ئەوەیە کە خودی دادگا کراوەتە شوێنێك بۆ بەیانکردنی حەقدی قەومی، ئەگەر دادوەر کورد بێت ئەوا دەماری ناسیونالیزمی عەرەبی گرژدەبێت و ئەگەر دادوەریش عەرەب بێت ئەوا دەماری ناسیونالیزمی کورد گرژە. ئەمە لەسەرئاستی ڕای گشتیدا هێندەی تر قڵشتی نێوان خەڵکی کوردزبان و عەرەب زبان قوڵتر ئەکاتەوەو حقدی قەومی لەهەرچی زیاتر فراوان ئەکاتەوە، خودی گۆڕینی پەیتا پەیتای داوەرەکان بەرئەنجامی ئەم واقعیەتەیە سیاسی یە کە دادگا لەژێریا بەڕێوەدەچێت.

بۆیە پرۆسەی داگایی کردنەکە پرۆسەیەکی باش نییە. ئەم شێوە دادگایی و دادگاییکردنە لەجیاتی ئەوەی تاوانی ئەنفال و کیمیابارن بەوپانتایە گەورەو واقعییەی کەهەیەتی نیشانبدات، ڕوداوی ئەنفال و کیمیابارانی بێئەندازە بچوك کردۆتەوە. ئەمرۆ لەچاوی هەر ئینسانێکەوە کەشاهیدی ئەنفال و کیمیابارن بووە یان کەسێك و ئازیزێکی لەدەستداوە، یان شوێنەوای ئەم تاوانەی لە سەر ژینگە بینیبێت، و بەراوردی ئەمانە بەپرۆسەی دادگاکە بکات، دەبینێت کەپرۆسەی بەڕێوەچوونی دادگاکە زۆر لەوە خراپترو کەمترو لەخوارترە کە تەعبیر لە مەرگەساتی ئەنفال و کیمیاباران بکات. بۆیە تائێستا پرۆسەی دادگایی کردنەکەو دادگایەکە بەگشتی، تەعبیر لەخواستی خەڵکی پێشکەوتنخوازی کوردستان و زیانلکەوتوان و سکالاکارانی ناکاتەوە.

3-ڕەخنەو سەرنجەکانی شەقامی ڕەوەندی کوردی چۆن دەبینن ؟ ئەتوانن چی بگۆڕن لە ڕەهەندی دادگاییەکە؟

عبدالله مەحمود: سەرەتا دەبێ جیاوازیەکی واقیعی بەڕەسمی بناسین، کەدەڵێن شەقامی کوردی دەبێ ئەوە ڕۆشن بێت شەقامی کوردی خاوەنی یەك دیدگا و یەك شێوە ڕوانین نییە بۆ ڕووداوەکان و دیاردەکان. کاتێك تەماشای ڕەخنەو سەرنجی شەقامی کوردی دەکەین، لەپەیوەند بە دادگاکەو پرۆسەی بەڕێوەچونەکەی دوو دیدگاو ڕوانینی سەرەکی تەواو جیاواز بەدی دەکەین. کە ڕیشەی لەواقعیەتی سیاسی کۆمەڵگای کوردستاندایە.

ڕوانینێك کە بنەماکەی دەمارگیری قەومی یە، خۆی وەکو قوربانی دوێنی دەستی بەعس دەیەوێت بەوینەی قوربانی عەرەبزمانەکان خۆی نیشانبدات و لەودیدگایەوە دەیەوێت ببێتە جەلادی ئەمرۆی هەموو ئەوانەی بەزمانی عەرەبی قسەدەکەن. وەلەویشەوە سەیری دادگاکە ئەکات و ڕەخنەکانی بەپێی هەمان چەمکی دەمارگیری قەومییەوە ئاراستەی دادگاکەو پرۆسەی بەڕێوەچونەکەی دەکات و ڕەخنەکانیشی جگە لەبۆڵەبۆڵێکی ژێر لێو زیاتر ناڕوات. و ڕەخنەکانی لەوێوە نییە کە ئەم دادگایەی کە ئێستا پرۆسەی دادگاکەی تیا بەڕێوەئەچێت دادگایەکی سیاسی یە، دادگایەکی نایاسایی یە، دادگایەکە سەدام حسێن و ڕژێمەکەی وەکو تاوانباری جەنگ لەدژی خەڵکی کوردستان مەعاف دەکات، و هێزە داگیرکەرەکانی ئەمریکای و بەکرێگیراوەکانی وەکو ڕزگارکەرو لایەنگری عەدالەت نیشان ئەدات. ڕەخنەکەی لەوێوە نییە کە دادگایەکە بەشێکە لەڕوخساری ململانێ ی سەرساحەی سیاسی ئێستای عێراق، هەتا ڕەخنەکەی لەوەنیە کەتاوانباران بۆ لەعێراق و

لەدادگای عێراقدا دادگای دەکرێن و بۆ دادگایەکی بێلایەنی نێودەوڵەتی بۆ دانەنراوە....تاد، سەرئەنجام هەڵگرانی ئەم ڕوانینە زوربەی ڕەخنەکانیان لەمانەی خوارەوەدا کۆدەبنەوە.

دادوەر لایەنگرە، سکاڵاکاران نەخوێندەوارن، تاوانباران ختابی سیاسی ئەدەن، دادگایەکە بەرەوسیاسی بوون دەڕوات، سکاڵاکاران نائامادەن، بۆ بەرپرسی حزبەکان ناچنە دادگا وەکو سکاڵاکار،دادوەر توڕەیە، پرسیاری نابەجێ دەکرێن، سکاڵاکاران داوای خەسارەت دەکەن، وەرگێرانەکەی باش نییە، لەباری تەکنیکی و تەصویرەوە کەموکوری هەیە ....تاد.

ئەمە ڕاستیەکە کەهەموو ئەم سەرنجانە بەئاستی جۆراوجۆر لەدادگاکەدا بەرچاودەکەون، بەڵام کورتکردنەوەی پرۆسەی دادگاکە یان رەخنەگرتن لە دادگاکە تەنها لەگۆشەی ئەم سەرنجانەوە، سەرنج وڕەخنەیەکی پوچن و خۆدزینەوەیە لەڕەخنەیەکی هەمەلایەنە لەچۆنیەتی پێکهاتنی دادگاکە و ئامانجێك کە ئەم دادگایە بەدواوەیەتی.

ڕوانینێکی تریش هەیە کەڕوانینێکی پێشکەوتنخوازانەو ئینساندۆستانەی هەیە، وڕیشەی سەرکوت لەوانە ئەنفال و کیمیاباران، دەگێریتەوە بۆ دەسەڵاتی ڕژێمی بەعس بەوێنەی نوێنەری بزوتنەوەی ناسیونالستی عەرەب لەعێراقدا، و لەچواچێوەیەکی سیاسیدا سەیری سیاسەت و کارکردەکەی دەکات.

چواچێوەیەك کە بنەماکەی شەڕی بەعس بووە لەگەڵ خەڵکی کوردستان، شەڕی نیزامێکی دڕندەو هەوسارپچڕاوی بزوتنەوەی قەومی عەرەب بووە بەدژی داخوازی و مافەکانی خەڵکی و ملنەدانی خەڵکەکەی بە بێماڤ وسەرکوت، ئەمە بنەمای سەرکوتی خەڵکی کوردستان و کیمیاباران و شاڵاوی ئەنفالە.

بەکارهێنانی چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتیش، بەر لەهەموو شت پێشێلکردنی تەعوهوداتی نێودەولەتی یە، و ئەبێ تاوانبارانی بسپێردرێنە دادگایەکی نێودەوڵەتی، وە تاوانبارانی ئەم پێشێلکاریە نێودەوڵەتییەش تەنها ئەم 7 کەسە نین کە ئێستا لە زینداندان، بەڵکو هەموو لایەن و ئەوکەسانەن کە دەستیان لەپرۆسەی ئەنفال و کیمیاباراندا بووە بێگوێدانە دوورونزیکیان لە عێراق و ناسنامەی قەومیان.

لەوەش واوەتر دادگایکردنی ئەمانە کەڕاستەوخۆ دەستیان بووە لە تاوانی ئەنفال و کیمیاباراندا، بەس نییە. بەڵکو دەبێت ڕژێمی بەعس بەوێنەی سیستەم و بزوتنەوەی ناسیونالستی عەرەب کەبەرپرسی خۆشکردنی ئاگری بەیەکدادانی نەتەوەیی و پاکتاوتەکردنی قەومی و سەکوتی خوێناوی خواستە ڕەواو بەرهەقەکانی خەڵکی کوردستان بووە، بدریتە دادگا.

لێرەشەوە ئەم ڕوانینەی لەم دیدگایەوە دەڕوانێتە سەرکوت و لەوانەش ئەنفال و کیمیابارانی خەڵکی کوردستان بەدەستی بەعس، و لەوێشەوە ڕەخنە لەسەراپای دادگاکە بەچۆنیەتی پێکهاتینەوە، بەکۆنترۆڵبەدەستەکانیەوە، بەپرۆسەی بەڕێوەچوونەکەی ....دەگرێت. وە بەوەرێخستنی بزووتنەوەك و دەرخستنی ماهیەتی واقعی ئەم دادگایە دەتوانێت گوشار دروست بکات و کاریگەی بەسەمەری ببێت، وسەرئەنجام ڕەوەندی دادگاکە بگۆرێت و بیگوازێتەوە دادگایەکی بێلایەن و سەربەخۆی نێودەوڵەتی کەدەتوانێت گەورەترین دەنگدانەوەی لەدنیای دەرەوەوناوەوە هەبێت، ئاخر ئەگەر ئەم دادگایە لە دادگای "لاهای" بیت ئەوکاتە پەروەندەی هەمەلایەنەی کیمیاباران ئەنفال و بەشدارانی دەتوانێ دەربکەوێت، بیگومان تەنها لەدادگایەکی ئاوا نێودەوڵەتیدا ئیمکانی ئەوە هەیە پەروەندەی واقعی سەرانی بەعس و ئەمریکاو دەوڵەتی ئەڵمان و ئەو کۆمپانیانە بکەونە ڕوو کە چەکی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتیان فرۆشتوەو سیاسیەن پشگیری ئەوتاوانەبوون.

4-بۆچی چۆنیەتی بڕیاردانی ئەنفال وەک کردەی جینۆساید بۆ کورد گرنگە ؟

عبدالله مەحمود: بێگومان زۆر گرنگە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی کردەی ئەنفال و کیمیاباران وەکو کردەی جینۆساید بەرەسمی بناسێت و لستی کارنامەی بەعس و بزوتنەوەی ناسیونالستی عەرەب بخاتە پاڵ لستی کارنامەی نازیەکان.

گرنگی ئەم بریارە بەر لەهەموو شت دووڕوویی دنیای ئەم سەردەمە پیشانی بەشەریەت ئەدات، ئاخر تائەوکاتەی فایلی بەعس وەکو پێداویستیەیەکی نەزمی بەناو نوێی دنیا نەخرایە سەر مێزی ئەمریکاو ڕێکخراوەی نەتەوە یەکگرتوەکان، دنیا گوێ ی خۆی لەئاست دڕندەیی بەعس و جینۆسایدی خەڵکی کوردستان خەواندبوو، سەدان وهەزاران لاشە، دەیان ژینگەی لە کیمیایی هەڵکێشراو، بێشەروشوێنبوونی دەیان هەزار ئینسان و ژێرخاکخستنیان و لەگەڵ زەوی یەکسانکردنی هەزاران ئاوایی

و گوند، كه بەبەرچاوی كامێراو ئەقمار صناعی و تەكنۆلۆژیای بێسنوری پێشكەوتووی سەربازی و جاسوسی و تافیكاری زلهێزەكانی دنیادا ئەنجامدرا، مووی لەشی هیچ كام لە جەنابانی ناو حكومەت و پەرلەمان و وەزارەتخانەكانی دنیای گرژنەكرد، هەموو ئەم دیمەنە تراژیدیایانەی ئەنفال و كیمیاباران، كە ئەلفەوە تا یای ئاگاداربوون، كردە قوربانی بەرژەوەندخوازی سیاسی و چاوچنۆكی ئابوری و ملهوڕمانەوەی دەسەلاتیان بەسەر بەشەریەتی گۆی زەویدا.

بەڕەسمی ناسینی كردەی جینوساید بەڕەسمی ناسین و ڕیسواكردنیەتی ئەم ڕیاكاری و دووڕوویەی دنیای خەوتووی دەورانی جینۆسایدی خەڵكی كوردستانە.

هەروەها بەڕەسمی ناسینی كردەی جینۆسایدو پەلكێشكردنی تاوانبارانی بۆبەردەم دادگایەكی نێودەوڵەتی بێگومان دەتوانێت دەستی دیكتاتۆرە چنگ بەخوێنەكانی تری دنیا بۆدەستبڕدن بەكۆمەڵكوژی و هەڵگیرساندنی جەنگ لەدژی خوازیارانی ئازادی و سەربەخۆیی و.......كورت بكاتەوە.

هەروەها بەڕەسمی ناسینی كردەی ئەنفال و كیمیاباران و ژێخاكخستنی بەكۆمەڵی خەڵك وێرانكردن... بە بەبڕیاركردنی بەجینۆساید، یانی ڕێگاكردنەوە بۆ قەرەبووكردنەوەی زیانە مەعنەوی و مادیەكانی خەڵكی جینۆسایدكراو.

جگە لەمانە پەلكێشكردنی كرێگرتەكانی بەعس لەكوردستان كەلەكردەی جینۆسایدكردنی خەڵكی كوردستاندا بەشداربوون بۆبەردەم دادگا، هەم دەتوانێ نەسڵی ئەمرۆ و داهاتوو لەكارنامەی خۆشخزمەتی ئەوانە بەئاگابكات و هەم دەتوانێت ببێتە گوشارێك كە هەرچی زووە ئەم كرێگرتانەو باقی فایلدارەكانی تر دەستیان لەسەر سەری خەڵك كورتبكریتەوە ڕەوانەی دادگابكرین بۆ ڕاگەیاندنی تاوانەكانیان و وەرگرتنی سزای تاوانەكانیان.

ماوەتەوە بڵێم بەڕەسمی ناسینی كردەی ئەنفال و كیمیاباران، بەوێنەی جینۆساید، بەودادگایە ناكرێت كەناوی دادگای باڵای تاوانەكانی عێراقە، بەڵكە ئەگەر بریارە قوربانیانی كیمیاباران و ئەنفال و بێسەروشوێنكراو....تاد، وە خەڵكی پیشكەوتنخوازو دادوەرانی ئازادو مونسیف، نووسەران و ڕۆشنبیران و كۆروكۆمەڵە ئازادیخوازەكان، كارێك بكەن بۆ بەڕەسمی ناسینی كردەی ئەنفال و كیمیاباران بەوێنەی جینوساید، ئەوا دەبێت لەڕێگای هەڵخڕاندنی دنیای پێشكەوتخوازەوە دەست پێبكەین. دەبێ داگایی تاوانباران بگوازرێتەوە بۆ دادگایەكی نێودەوڵەتی، دادگایەك كەبتوانی دنیا لە كردەوەی بەعس و سەرانی و هاوكارەكانی لەدنیادا، بەئاگابهێنێتەوەو فایلی شاراوەی زیاتر لە30 ساڵی دیكتاتۆریەت و بەعسیزم لەعێراق و هاوكارانی، بخاتە ڕوو.

بێگومان ئەگەر دادگایی سەرانی بەعس و سەرجەم بەكرێگیراوانی بگوازرێتەوە دادگایەكی نێودەوڵەتی و تەزمینی ئەوە بكرێت كە هەموو دیكۆمینتەكان و قسەی شایەد عەیانەكان وەربگردرێتە سەر زمانە سەرەكی و باوەكانی دنیا، ئەوا بە ملیونەها كەس دەتوانن ڕاستەوخۆ و لەڕێگای كەناڵە تەلەفزیونەكان و شەبەكانی گواستنەوەوە ئاشنای دڕندەیی بەعس و نیزامەكەی و سەرانی و هاوكارە نێودەوڵەتیەكانی ببن و گەورەیی و پانتای كیمیاباران و ئەنفالكردن بەڕەسمی بناسن. ئەمە ئەو ڕێگایەیە كە دەتوانێت كردەی ئەنفال و كیمیاباران وەكو جینۆساید بەڕەسمی بناسێت و لەمێژووی هاوچەرخدا جێگیری بكات.

دیارە ئەمە هەوڵ و تێكۆشانی لێبڕاوانەی دەوێت، ئەمە مەسئولیەت لەخۆنیشاندان و ماندوبوون و شەونخونی ئەوێت، ئەمە نەخشەو پرۆژەی هەمەلایەنەی دەوێت، ئەمە كاری ڕێكخراوو هاوئاهەنگی ئەوێت، وەئەمە بە ڕیزێكی بەرین لە خەڵكی ئازادیخوازو ئینساندۆست، بەرپزێكی بەرین لە دادوەری بەئینساف و سەربەخۆ ....تاد، دەكرێت. دەبێ لەو راستایەدا هەموو دڵسۆزان و ئازادیخوازان قۆڵی خەباتی لێهەڵكەن.

كیمیاباران وئەنفال جینۆسایدێكی ئاشكرایە، دەبێ وەكو جینۆساید لەلایەن كۆمەڵگای نێودەوڵەتی یەوە بەڕەسمی بناسرێت.

2006-9-22

abdulla.mahmud@gmail.com